EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 12 14
COM(2021) 793 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų įgyvendinimo ataskaita

1 Įvadas

Pramoninių išmetamų teršalų[1] (PIT) direktyva yra pagrindinė ES teisinė priemonė, kuria reglamentuojamas teršalų išmetimas iš maždaug 52 000 žemės ūkio ir pramonės įrenginių visoje ES. Šie įrenginiai, be kita ko, yra: elektrinės, naftos perdirbimo įmonės, plieno, spalvotųjų metalų, cemento, kalkių, stiklo, cheminių medžiagų, celiuliozės ir popieriaus, maisto produktų ir gėrimų gamybos įrenginiai, atliekų tvarkymo ir deginimo bei intensyvaus naminių paukščių ar kiaulių auginimo įrenginiai. Ja siekiama didelės naudos aplinkai ir žmonių sveikatai, visų pirma tuo, kad pagal ją privaloma taikyti geriausius prieinamus gamybos būdus (GPGB). Į PIT direktyvos taikymo sritį patenkančiuose sektoriuose susidaro didelė Europoje į orą ir vandenį išmetamų teršalų, taip pat nebuitinių atliekų, dalis. Apskaičiuota[2], kad šių sektorių išmetami teršalai sudaro apie 23 proc. viso ES į orą išmetamų teršalų kiekio ir apie 40 proc. viso ES išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio[3].

Dėl teršalų išmetimo į vandenį pažymėtina, kad padėtis yra ne tokia aiški: apskaičiuota, kad šie teršalai sudaro 20–40 proc. išmetamų sunkiųjų metalų ir 30–60 proc. kitų teršalų, kurie nėra maistinės medžiagos ir organinė anglis.

GPGB informacinius dokumentus (GPGBID) rengia Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro Europos integruotos taršos prevencijos ir kontrolės biuras (angl. EIPPCB). GPGBID rengimas – įrodymais ir duomenimis pagrįstas procesas, kuriame aktyviai dalyvauja suinteresuotieji subjektai. GPGBID pateikiamos GPGB išvados, kurioms suteikiama teisinė galia priimant Komisijos įgyvendinimo sprendimus. GPGB išvadose pateikiama GPGB sistema konkrečiam žemės ūkio ar pramonės sektoriui ir kompetentingos institucijos, nustatydamos leidimo sąlygas, turi jomis remtis.

PIT direktyvos 73 straipsnyje reikalaujama, kad nė vėliau kaip 2016 m. sausio 7 d. Komisija Tarybai ir Europos Parlamentui pateiktų ataskaitą apie pradinį įgyvendinimo etapą, o vėliau tokias ataskaitas teiktų kas trejus metus. Ataskaita dėl pradinio įgyvendinimo etapo paskelbta 2017 m.[4] Šioje ataskaitoje apibendrinami iš valstybių narių surinkti 2013–2018 m. įgyvendinimo laikotarpio duomenys ir aptariama tiek pažanga, padaryta nuo ataskaitų teikimo sistemos patobulinimo 2018 m. (žr. 2 skirsnį), tiek 2020 m. atliktas PIT direktyvos vertinimas (žr. 5 skirsnį). Šioje ataskaitoje taip pat apžvelgiami kiti ES lygmens veiksmai, kurių imtasi skatinant PIT direktyvos įgyvendinimą.

[1] Direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), OL L 334, 2010 12 17, p. 17–119.

[2] Pramonės sukeliama oro ir vandens tarša (https://circabc.europa.eu/ui/group/06f33a94-9829-4eee-b187-21bb783a0fbf/library/c4bb7fee-46df-4f96-b015-977f1cca2093/details).

[3] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2020)181 *final.*

[4] Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui apie Direktyvos 2010/75/ES įgyvendinimą; COM(2017) 727.

Komunikate dėl Europos žaliojo kurso[5] Komisija paskelbė, kad ES priemonių, kuriomis siekiama spręsti didelių pramonės įrenginių keliamos taršos problemą, peržiūra yra vienas iš pagrindinių Komisijos nulinės taršos veiksmų plano[6], kuriuo taip pat siekiama užtikrinti suderinamumą su klimato, energetikos ir žiedinės ekonomikos politika, ramsčių.

2020 m. rugsėjo mėn. Komisija paskelbė tarnybų darbinį dokumentą dėl PIT direktyvos vertinimo, kuriame pateiktas išsamus jos įgyvendinimo ir veikimo vertinimas. Atsižvelgdama į vertinimo išvadas, Komisija pradėjo PIT direktyvos peržiūrą. Teisės aktų peržiūros dokumentų rinkinį planuojama parengti 2022 m. I ketv. Komisija paskelbė įžanginį poveikio vertinimą ir surengė konsultacijas su visuomene ir su suinteresuotaisiais subjektais[7]. Atsižvelgiant į tai, šioje ataskaitoje taip pat apžvelgiamos ateities perspektyvos ir pateikiamos naudingos išvados dėl PIT direktyvos peržiūros.

2 Valstybių narių teikiamos ataskaitos

PIT direktyvos 72 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų Komisijai informaciją apie PIT direktyvos įgyvendinimą ir išsamią metinę informaciją apie didelius kurą deginančius įrenginius.

Komisijos įgyvendinimo sprendime 2012/795/ES[8] aprašyta, kokios rūšies informaciją valstybės narės turėjo pateikti Komisijai už 2013–2016 m. įgyvendinimo laikotarpį.

Remiantis įgyta patirtimi, naujesniu Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2018/1135[9] reikšmingai pakeistas ataskaitų teikimo procesas, kuris dabar vyksta kasmet (o ne kas trejus metus), taip pat naudojama elektroninė priemonė (ES pramoninių objektų registras[10]), kuria Komisija sudarė galimybę naudotis visoms valstybėms narėms. Nors ir susiduriama su tam tikrais pradiniais sunkumais, valstybių narių teikiamos ataskaitos dabar yra daug sistemingesnės ir labiau suderintos.

[5] COM(2019) 640 *final.*

[6] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – Kuriame sveiką planetą visiems, *ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“* (COM(2021) 400 *final*).

[7] https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/evaluation.htm

[8] 2012 m. gruodžio 12 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomas valstybių narių teikiamose Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų įgyvendinimo ataskaitose pateikiamos informacijos pobūdis, forma ir dažnumas; *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L 349, 2012 m. gruodžio 19 d.

[9] 2018 m. rugpjūčio 10 d Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/1135, kuriuo nustatomas valstybių narių teikiamose Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų įgyvendinimo ataskaitose pateikiamos informacijos pobūdis, forma ir teikimo dažnumas; *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L 205, 2018 m. rugpjūčio 14 d.

[10] Toliau – ES registras, kuris pateikiamas Pramoninių išmetamųjų teršalų portale (https://industry.eea.europa.eu/).

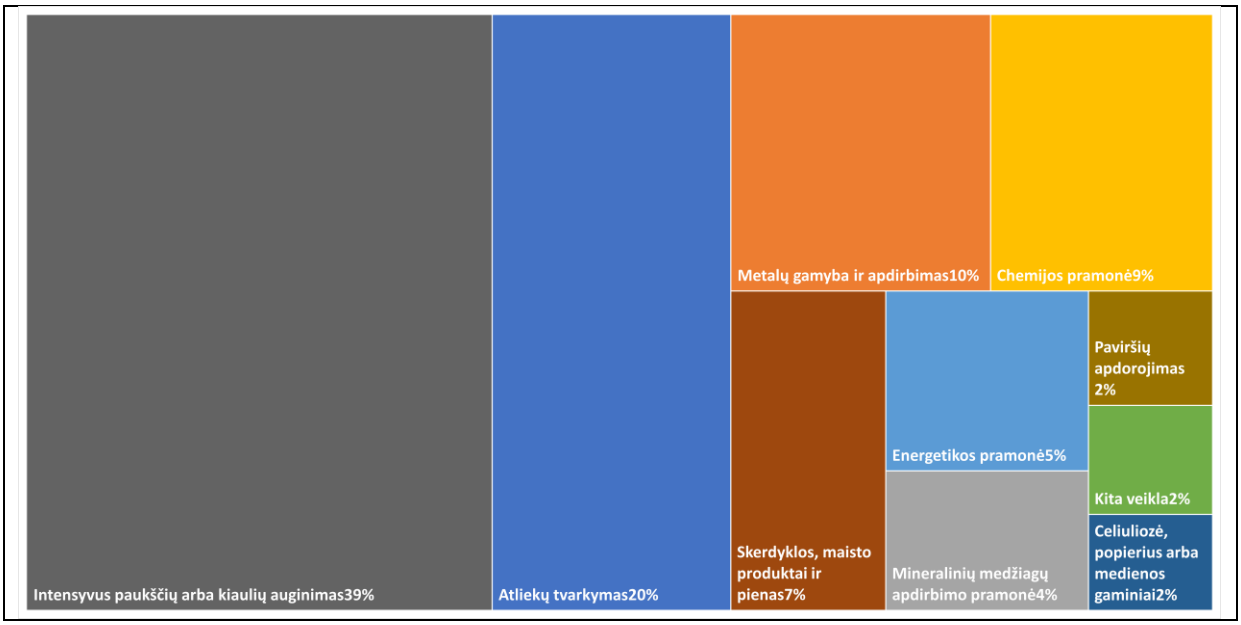
Buvo įvertintos valstybių narių ataskaitos pagal abi ataskaitų teikimo sistemas (2013–2016 m. ir 2017–2018 m.[11],[12] laikotarpiai), o šių vertinimų santraukos pateikiamos internete[13].

3 PIT direktyvos įgyvendinimas[14]

Įrenginių skaičius

2018 m. pateikta informacija apie 51 917 įrenginių, iš kurios matyti, kad nuo 2015 m. įrenginių skaičius padidėjo 9 proc.

Pranešta, kad didžiausias įrenginių skaičius buvo intensyvaus paukščių arba kiaulių auginimo sektoriuje – 39 proc. visų įrenginių. Santykinė įvairių PIT direktyvoje išvardytų sektorių dalis parodyta 1 diagramoje.

1 diagrama. Įrenginių, kuriems taikoma PIT direktyva, dalis pagal sektorius 2018 m.[15]

Leidimų išdavimas

Pagal PIT direktyvos 4 straipsnį nė vienas į jos taikymo sritį patenkantis įrenginys negali būti eksploatuojamas be leidimo.

[11] Slovakija nepateikė ataskaitos už 2017–2018 m.
[12] Nors 2017–2018 m. Jungtinė Karalystė buvo valstybė narė, ji neįtraukta į šio laikotarpio analizę.
[13] CIRCABC>environment>IED>Library>Studies> 2019 - IED Implementation Report 2013 – 2016 ir CIRCABC>environment>IED>Library>Studies> 2021 - IED Implementation Reports for 2017 and 2018
[14] Šiame skirsnyje pateikta informacija neapima Jungtinės Karalystės pateiktų ataskaitų.
[15] Šaltinis: *Assessment and summary of Member States' reports under Commission Implementing Decision 2018/1135/EU* („Valstybių narių ataskaitų, teikiamų pagal Komisijos įgyvendinimo sprendimą (ES) 2018/1135, vertinimas ir santrauka“) , RICARDO, 2021 m.

Pranešta, kad 2018 m. 87 proc. eksploatuojamų įrenginių turėjo leidimą, tačiau, pagal turimus duomenis, vis dar yra daug leidimo neturinčių įrenginių, visų pirma veikiančių atliekų sektoriuje (17 proc. šiame pramonės sektoriuje eksploatuojamų įrenginių) ir chemijos pramonės sektoriuje (16 proc. šiame pramonės sektoriuje eksploatuojamų įrenginių). Pranešta, kad didžiausias skaičius įrenginių, neturinčių leidimo, eksploatuojami intensyvios paukštininkystės ir gyvulininkystės sektoriuje (2 685 įrenginiai, kurie sudaro 14 proc. eksploatuojamų įrenginių). Septynios valstybės narės pranešė apie leidimų neturinčius įrenginius, daugiausia veikiančius Danijoje, Vokietijoje, Graikijoje ir Ispanijoje. Tačiau neaišku, ar tokia situacija yra susijusi su leidimo nebuvimu ar klaidingu pranešimu. Pavyzdžiui, nuo 2018 m., jei leidimas nebuvo išduotas, valstybės narės privalo aprašyti, kokių vykdymo užtikrinimo veiksmų buvo imtasi atitinkamo įrenginio veiklos vykdytojo atžvilgiu (ir apie tai pranešti per ES registrą). Vis dėlto įrenginių, neturinčių leidimo, yra daugiau nei ES registrui praneštų vykdymo užtikrinimo veiksmų atvejų, o tai rodo, kad reikia išsamesnio paaiškinimo (žr. 6 skirsnį).

Išmetamųjų teršalų ribinės vertės

Pagal PIT direktyvos 15 straipsnio 3 dalį, leidimo sąlygose nustatytomis išmetamųjų teršalų ribinėmis vertėmis turi būti užtikrinama, kad įprastinėmis eksploatacijos sąlygomis išmetamas teršalų kiekis neviršytų išmetamųjų teršalų kiekio, susijusio su atitinkamuose Komisijos įgyvendinimo sprendimuose nustatytų geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) taikymu.

Prancūzija, Vokietija, Italija ir Švedija pranešė apie 22 atvejus, kai leidimo sąlygose nustatytos išmetamųjų teršalų ribinės vertės buvo griežtesnės nei su GPGB taikymu susiję išmetamųjų teršalų kiekiai. Iš jų verta pažymėti tai, kad apie griežtesnes leidimų išdavimo sąlygas daugiau pranešta pagal PIT direktyvos 14 straipsnio 4 dalį (16 atvejų) (siekiant didesnio išmetamųjų teršalų kiekio sumažinimo nei galima pasiekti taikant GPGB pagal priimtas GPGB išvadas) ir pagal 18 straipsnį (5 atvejai) (siekiant laikytis aplinkos oro ir vandens kokybės normų). Vienu atveju, apie kurį pranešė Vokietija, griežtesnės leidimo sąlygos buvo nustatytos pagal PIT direktyvos 14 straipsnio 4 dalį ir 18 straipsnį. Dažniausiai griežtesnės leidimų išdavimo sąlygos nustatomos stiklo pramonėje eksploatuojamiems įrenginiams. Tačiau tai gali reikšti tik tai, kad šiam sektoriui skirtos GPGB išvados buvo vienos iš pirmųjų pagal PIT direktyvą priimtų išvadų ir nuo to laiko padaryta technologinė pažanga taikant išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo metodus.

15 straipsnio 4 dalyje numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos

Pagal PIT direktyvos 15 straipsnio 4 dalį, taikydama leidžiančią nukrypti nuostatą, kompetentinga institucija tam tikrais atvejais gali nustatyti ne tokias griežtas išmetamųjų teršalų ribines vertes, kokios nustatytos Komisijos įgyvendinimo sprendimuose. Tokios leidžiančios nukrypti nuostatos gali būti taikomos tais atvejais, kai dėl išmetamųjų teršalų lygių, susijusių su GPGB, būtų patiriamos neproporcingai didesnės, palyginti su aplinkai teikiama nauda, sąnaudos.

Remiantis pateiktais duomenimis, iš viso buvo leista nukrypti nuo GPGB išvadų nuostatų 133 kartus, tokios išimtys taikytos 98 įrenginiams, veikiantiems 15-oje valstybių narių (Airijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje), o daugiausiai išimčių suteikė Švedija, Čekija ir Italija. Dažniausiai nukrypti nuo nuostatų buvo leidžiama įrenginiams, kuriems taikomos GPGB išvados dėl stiklo gamybos, po to įrenginiams, kuriems taikomos GPGB išvados dėl celiuliozės, popieriaus ir kartono gamybos. Nuo nuostatų dėl į orą išmetamų teršalų leista nukrypti dažniau (dėl 59 su GPGB susijusių išmetamųjų teršalų lygių iš 811 GPGB išvadose nurodytų su GPGB susijusių išmetamųjų teršalų lygių) nei dėl į vandenį išmetamų teršalų (dėl 24 su GPGB susijusių išmetamųjų teršalų lygių iš 252 GPGB išvadose nurodytų su GPGB susijusių išmetamųjų teršalų lygių).

Ilgiausiai taikyta nukrypti leidžianti nuostata yra susijusi su GPGB išvadomis dėl stiklo gamybos (vienu atveju, apie kurį pranešė Čekija, – iki 202 mėnesių). 22 atvejais nukrypti nuo nuostatų leista neribotą laiką. Ilgalaikės ar neapibrėžtos trukmės išimtys neprieštarauja atitinkamai PIT direktyvos nuostatai, nes joje konkretus terminas nenustatytas, tačiau šis klausimas nagrinėjamas vykdant PIT direktyvos peržiūrą.

Pradinės būklės ataskaitos

Pagal PIT direktyvos 22 straipsnio 2 dalį, jeigu veikla yra susijusi su pavojingų medžiagų naudojimu, gamyba ar išleidimu, atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes pateikiama pradinės būklės ataskaita, kurioje nustatoma įrenginio eksploatavimo vietos dirvožemio ir požeminių vandenų užteršimo būklė[16].

Tik šešios valstybės narės (Estija, Kipras, Rumunija, Slovėnija, Suomija ir Vengrija) pranešė, kad buvo pateiktos visos būtinos pradinės būklės ataskaitos. Likusiose valstybėse narėse buvo nustatyti atvejai, kai pagal PIT direktyvos 22 straipsnio 2 dalį buvo privaloma pateikti pradinės būklės ataskaitas, tačiau jos nebuvo pateiktos. Tai visų pirma pasakytina apie Austrijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Portugalijoje ir Švedijoje veikiančius įrenginius.

Vidutiniškai 57 proc. prašomų pateikti pradinės būklės ataskaitų pateikta laiku. Įrenginių, kuriems taikomos GPGB išvados dėl kailių ir odų rauginimo, atveju pranešta, kad pateikta tik 14 proc. ataskaitų (keturios iš 28 prašomų pateikti ataskaitų). Tai rodo, kad vykdant šią konkrečią pramoninę veiklą gali kilti įgyvendinimo ar reikalavimų laikymosi sunkumų. Apskritai atrodo, kad šio aspekto įgyvendinimas ir laikymasis yra sudėtingas uždavinys valstybėms narėms visose pramonės šakose.

Vykdymo užtikrinimo veiksmai

[16] Pradinės būklės ataskaita pateikiama prieš įrenginio eksploatavimo pradžią arba prieš įrenginio leidimo atnaujinimą pirmą kartą po 2013 m. sausio 7 d.

Pagal PIT direktyvos 8 straipsnio 1 dalį valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad būtų laikomasi leidimo sąlygų.

Šešios valstybės narės (Ispanija, Italija, Kipras, Kroatija, Lenkija ir Vokietija) pranešė apie vykdymo užtikrinimo veiksmus. Dauguma valstybių narių pranešė apie 1–11 atvejų, kai buvo imtasi vykdymo užtikrinimo veiksmų. Vykdymo užtikrinimo veiksmai, apie kuriuos pranešta, daugiausia yra teismo procesai.

Patikrinimai vietoje

Pagal PIT direktyvos 23 straipsnį valstybės narės turi parengti PIT įrenginių aplinkosauginių tikrinimų sistemą.

Patikrinimų vietoje dažnumas grindžiamas sistemingu atitinkamo pavojaus vertinimu ir didžiausią pavojų keliantys įrenginiai turi būti patikrinami bent kartą per metus, o mažiausią pavojų keliantys įrenginiai – kartą per trejus metus.

Vidutiniškai ES mastu valstybės narės ataskaitose nurodė, kad kiekvienais ataskaitiniais metais apsilankyta 49 proc. įrenginių. Tačiau, remiantis pateiktomis ataskaitomis, Prancūzijoje, Graikijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje ir Ispanijoje apsilankyta mažiau nei 25 proc. įrenginių. Remiantis šia informacija negalima daryti išvados, ar visi įrenginiai buvo patikrinti laiku, dėl dviejų priežasčių:

- prievolė pranešti apie tikrinimų vietoje dažnumą ES registre atsirado tik 2017–2018 m. laikotarpiu ir nėra pakankamai laiko eilučių duomenų;
- ES registre nėra jokios informacijos apie tai, ar įrenginio patikrinimai vietoje turi būti atliekami dažniau nei kas trejus metus, atsižvelgiant į jo pavojaus aplinkai lygį.

Dideli kurą deginantys įrenginiai

2018 m. ES registre pranešta apie 3 162 didelius kurą deginančius įrenginius (KDĮ). Daugumos jų bendra nominali šiluminė galia yra 50–300 MW. Daugiausia didelių KDĮ eksploatuojama Vokietijoje (2018 m. – 534). Dar septynios valstybės narės (Ispanija, Italija, Lenkija, Nyderlandai, Prancūzija, Suomija ir Švedija) pateikė duomenis apie daugiau kaip 100 didelių kurą deginančių įrenginių. 19 valstybių narių pateikė duomenis apie mažiau nei 100 didelių kurą deginančių įrenginių.

KDĮ gali būti taikomos ribotos trukmės 31–35 straipsniuose nurodytos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo PIT direktyvos V priede nustatytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių reikalavimų. Šios leidžiančios nukrypti nuostatos taikomos palyginti nedidelei KDĮ daliai (žr. (1lentelę)).

1 lentelė. Atvejų, kai dideliems KDĮ leista nukrypti nuo direktyvos nuostatos, skaičius nuo 2018 m.[17]

Dideliems KDĮ taikomos leidžiančios nukrypti nuostatos rūšis	**Didelių KDĮ, kuriems nuo 2018 m. taikomos nukrypti leidžiančios nuostatos, skaičius**
31 straipsnis. Vietoj sieros dioksido išmetamųjų teršalų ribinių verčių taikyti mažiausią nusierinimo laipsnių procentinę dalį	16
32 straipsnis. Į pereinamojo laikotarpio nacionalinius planus įtrauktiems įrenginiams taikoma tiesiškai nuo 2016 m. iki 2020 m. vidurio mažėjanti bendra išmetamųjų teršalų riba	234
33 straipsnis. Leidžianti nukrypti nuostata, taikoma atsižvelgiant į ribotą įrenginių eksploatavimo trukmę ir neeksploatuojant įrenginio daugiau kaip 17 500 eksploatavimo valandų iki 2023 m. gruodžio 31 d.	117
34 straipsnis. Mažos atskiros sistemos	22
35 straipsnis. Centralizuoto šilumos tiekimo įrenginiai	217

Atliekų deginimo įrenginiai

2018 m. ES registrui pranešta apie 750 į PIT direktyvos taikymo sritį patenkančių (bendro) atliekų deginimo įrenginių, kurių bendra nominali galia viršijo 2 tonas per valandą. Apie didžiausią tokių įrenginių skaičių pranešė Prancūzija (179), Vokietija (149) ir Švedija (117). Apskritai ES dauguma įrenginių yra atliekų deginimo įrenginiai, o ne bendro atliekų deginimo įrenginiai. Taip yra dėl to, kad Prancūzijoje ir Vokietijoje yra labai daug atliekų deginimo įrenginių, o daugumoje kitų valstybių narių daugiausia veikia bendro atliekų deginimo įrenginiai, tačiau jų skaičius yra santykinai mažesnis. Didžiosios dalies įrenginių galia yra 2–25 tonos per valandą.

Įrenginiai, kuriuose naudojami organiniai tirpikliai

2018 m. pranešta, kad 26 022 įrenginiuose naudojami organiniai tirpikliai ir jie patenka į PIT direktyvos V skyriaus taikymo sritį. Iš jų nedidelėje dalyje (3 570 įrenginių, kurie sudaro 14 proc. bendro skaičiaus) taikomas taršos mažinimo planas pagal PIT direktyvos 59 straipsnio 1 dalies b punktą, o dar mažesnei daliai (77 įrenginiams, kurie sudaro 0,3 proc. bendro skaičiaus) taikomos 59 straipsnyje numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos, pagal kurias įrenginiams leidžiama viršyti išmetamųjų teršalų ribines vertes.

[17] Šaltinis: *Assessment and summary of Member States' reports under Commission Implementing Decision 2018/1135/EU* („Valstybių narių ataskaitų, teikiamų pagal Komisijos įgyvendinimo sprendimą (ES) 2018/1135, vertinimas ir santrauka“) , RICARDO, 2021 m.

Prieiga prie informacijos

Pagal PIT direktyvos 24 straipsnį, informacija apie leidimus ir išmetamųjų teršalų kiekio stebėsenos rezultatai skelbiami viešai. Taip pat viešai skelbiamos patikrinimų vietoje ataskaitos (PIT direktyvos 23 straipsnio 6 dalis).

Kad visuomenė galėtų susipažinti su tokiais dokumentais (PIT direktyvos 24 straipsnis), centrinės leidimų duomenų saugyklos yra prieinamos nacionaliniu lygmeniu 20-yje valstybių narių, o regioniniu lygmeniu – 5-iose valstybėse narėse (Belgijoje, Ispanijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose ir Vokietijoje); tačiau tokiais atvejais ne visuose regionuose yra saugyklų. Be to, prieigai prie dokumentų ir jų suprantamumui kartais neigiamos įtakos turi jų formatas, taip pat kiekvienam įrenginiui skirtų leidimų ir susijusių dokumentų gausa.

Apie patikrinimus vietoje turima informacija dažnai yra ribota. Naudojimasis centrinėmis leidimų duomenų saugyklomis skelbiant patikrinimų vietoje ataskaitas (Austrijoje, Bulgarijoje, Čekijoje ir Danijoje), kaip ir naudojimasis bendru ataskaitos šablonu (Austrijoje, Čekijoje, Rumunijoje ir kai kuriuose Ispanijos regionuose), sudaro geresnes galimybes susipažinti su ataskaitomis.

Kalbant apie išmetamųjų teršalų kiekio stebėsenos duomenis, duomenų apie visus įrenginius skelbimo mastas yra ribotas. Kai kuriais atvejais buvo sukurtos duomenų bazės, suteikiančios prieigą prie duomenų, o daugeliu atvejų informacija pateikiama metinėse ataskaitose.

4 Veiksmai ES lygmeniu

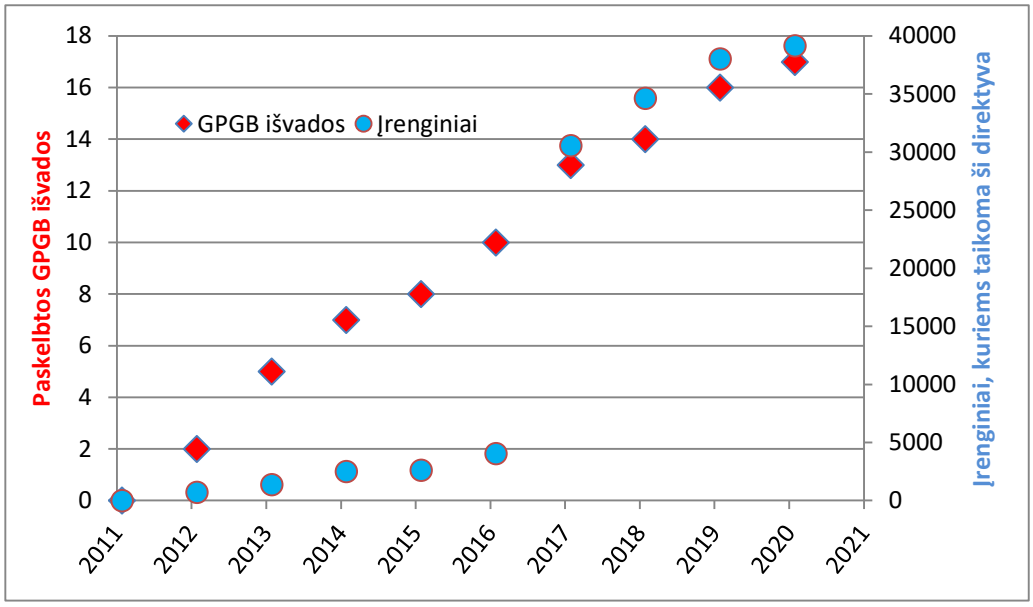
ES lygmeniu Komisija ėmėsi įvairių PIT direktyvos įgyvendinimo rėmimo veiksmų.

GPGB išvados

Visuose įrenginiuose, kuriems taikomas PIT direktyvos II skyrius, pagal PIT direktyvos 11 straipsnio b punktą privalo būti taikomi GPGB. Rengiant šią ataskaitą, 17 GPGB išvadų dėl įvairių pramonės sektorių buvo paskelbtos *ES oficialiajame leidinyje* įgyvendinimo sprendimų forma[18].

2 diagramoje apžvelgiamas bendras GPGB išvadų, paskelbtų nuo PIT direktyvos taikymo pradžios, skaičius ir apytikslis įrenginių, kuriems jos taikomos, skaičius. Iki šiol paskelbtos GPGB išvados taikomos daugiau kaip 70 proc. PIT direktyvoje nurodytų įrenginių.

[18] 2021 m. sausio 27 d. ES Teisingumo Teismo sprendimu panaikintos Geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) išvados dėl didelių kurą deginančių įrenginių (Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2017/1442). Tačiau jos taikomos, kol įsigalios naujas Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuris turi būti priimtas per 12 mėnesių nuo sprendimo priėmimo dienos, t. y. ne vėliau kaip 2022 m. sausio 27 d.

2 diagrama. GPGB išvadų raida ir įrenginių, kuriems jos taikomos, skaičius

Reikalavimų laikymosi skatinimas ir įgyvendinimo rėmimas

Pagrindinė atsakomybė už veiksmingą PIT direktyvos įgyvendinimą tenka nacionalinėms kompetentingoms institucijoms. Jų užduotys yra susijusios su leidimų išdavimu, atitinkamų išmetamųjų teršalų ribinių verčių ir kitų sąlygų vertinimu, prašymų taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas nagrinėjimu ir apskritai tinkamo įrenginių eksploatavimo užtikrinimu. Komisija remia šias institucijas siekdama užtikrinti, kad nacionaliniu lygmeniu būtų įgyvendinti palyginami, suderinti metodai, atitinkantys ES teisę.

2019 m. Komisija sukūrė internetinę platformą[19], skirtą valstybių narių ir kompetentingų institucijų atstovams diskutuoti, keistis žiniomis ir patirtimi bei naudotis ištekliais, susijusiais su PIT direktyvos įgyvendinimu. Be to, siekdama palengvinti valstybių narių kompetentingų institucijų keitimąsi informacija konkrečiais klausimais, Komisija rengia praktinius seminarus ir internetinius seminarus. Rengiant šią ataskaitą buvo surengti aštuoni tokie renginiai.

Galiausiai Komisija internete paskelbė atsakymų į įgyvendinimo klausimus santrauką[20].

Tarptautinė veikla

Viena iš Komisijos darbo krypčių, susijusių su PIT direktyva, yra remti kitų pasaulio šalių organizacijas, naudojančias GPGB arba jais besidominčias, ir dalytis su jomis informacija ir patirtimi. Komisija remia Izraelyje, Kazachstane, Rusijoje ir Pietų Korėjoje vykdomą darbą, nes šios šalys siekia sukurti leidimų išdavimo pramoniniams įrenginiams sistemas, iš esmės

[19] https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/implementation.htm
[20] CIRCABC>environment>IED>Library>Questions answered by DG ENV

pagrįstas ES GPGB ir GPGBID principais. Komisija taip pat remia Energijos bendrijos[21] veiksmus, kuriais siekiama įgyvendinti PIT direktyvos aplinkosaugos tikslus dėl didelių kurą deginančių įrenginių.

Siekdama platesnio masto informavimo, Komisija remia EBPO šioje srityje vykdomą projektą[22] ir pradėjo versti GPGB išvadas į ne ES kalbas[23].

5 Pagrindiniai faktai, nustatyti atlikus PIT direktyvos vertinimą

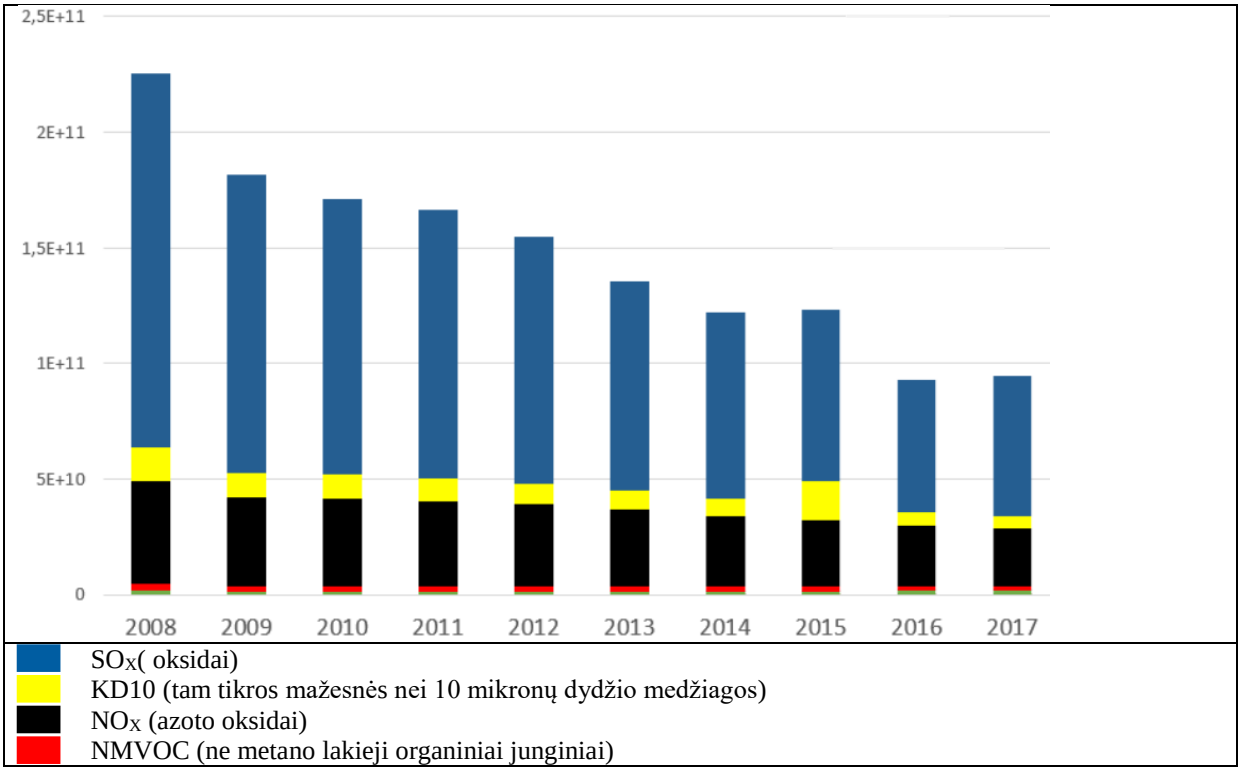
Vertinimas buvo pagrįstas išorės tyrimu, kurio metu buvo surinkti literatūroje ir atliekant dokumentų tyrimus, per tikslines konsultacijas, 12 savaičių viešas konsultacijas ir du suinteresuotųjų subjektų seminarus surinkti įrodymai. 2020 m. rugsėjo mėn. paskelbtas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas[24], kuriame pateikiami vertinimo rezultatai. Pagrindinės vertinimo išvados pateikiamos toliau.

Efektyvumas

PIT direktyva nustačius su GPGB susietą leidimų išdavimo procesą, veiksmingai sumažintas į direktyvos taikymo sritį patenkančių sektorių poveikis aplinkai ir konkurencijos iškraipymui ES. Bendradarbiavimu, integracija ir įrodymais pagrįstas GPGB informacinio dokumento rengimo ir GPGB nustatymo procesas vyko sklandžiai; tai pripažįstama kaip bendradarbiavimu pagrįsto valdymo pavyzdys.

Dėl PIT direktyvos gerokai sumažėjo į orą išmetamų teršalų kiekis (ir dėl su tuo susijusios žalos patiriamos sąnaudos, kaip nurodyta 3 diagramoje, ir kiek mažiau – į vandenį išmetamų teršalų kiekis. Riboti duomenys taip pat leidžia manyti, kad iš PIT įrenginių į dirvožemį išmetama mažiau teršalų. Dėl daugelio kitų aspektų, pvz., indėlio plėtojant tausojantį išteklių naudojimą ir žiedinę ekonomiką, taip pat dėl mažiau toksiško gamybos būdo, bet kokias tvirtas išvadas padaryti yra daug sunkiau; tačiau matyti, kad PIT direktyvos indėlis buvo teigiamas, nors ir gerokai mažesnio masto.

[21] https://www.energy-community.org/
[22] http://www.oecd.org/chemicalsafety/risk-management/best-available-techniques.htm
[23] GPGB išvadų versijas arabų, kinų ir rusų kalbomis galima rasti adresu https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/translation/index.html
[24] https://europa.eu/!hR34Qx

3 diagrama. PIT įrenginių į orą išmetamų teršalų metinės žalos sąnaudos, išreikštos eurais[25]

Prie naujovių diegimo PIT direktyva prisidėjo ribotai. Atrodo, kad padėtis kitais aspektais, pavyzdžiui, galimybės visuomenei susipažinti su informacija ir teisės kreiptis į teismą, šiek tiek pagerėjo, nors dar reikia nuveikti daugiau.

Veiksmingumas

PIT direktyva yra iš esmės veiksminga priemonė, kuria supaprastintas Sąjungos *acquis*. Bendra GPGB reikalavimų įgyvendinimo nauda gerokai viršija sąnaudas. Nenustatyta, kad kurios nors PIT direktyvos dalies įgyvendinimo išlaidos būtų neproporcingos, ir nenustatyta jokių nereikalingų administracinių išlaidų. Poveikis ES konkurencingumui yra nevienodas, tačiau nėra įrodymų, kad būtų reikšmingas.

Aktualumas

Visos skirtingos suinteresuotųjų subjektų grupės mano, kad PIT direktyva tebėra aktuali sprendžiant ES poreikius, problemas ir klausimus. Šia direktyva suteikiamos galimybės reaguoti į naujus ar kylančius aplinkosaugos klausimus, nors dėl GPGB informacinio dokumento peržiūros procesų pobūdžio ir trukmės šios galimybės yra ribotos.

Suderinamumas

[25] Šaltinis: Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2020)181 *final*

PIT direktyvai būdingas didelis vidinis nuoseklumas. Tačiau dėl įvairių aspektų kyla aiškinimo sunkumų, kurie matyti iš Komisijos gautų užklausų skaičiaus. Tai nereiškia, kad esama esminių prieštaravimų ar neatitikimų, tačiau kai kuriuos aspektus būtų galima paaiškinti išsamiau. PIT direktyvos nuostatos iš esmės dera su kitomis ES politikos sritimis ir bent iš dalies padeda ją įgyvendinti. Tačiau kai kuriose srityse, pavyzdžiui, vandens politikos srityje, potencialo gerinti padėtį yra daugiau.

ES pridėtinė vertė

PIT direktyva sukuria didelę ES pridėtinę vertę, nes ja teikiama svarbi įvairialypė nauda. ES veiksmais buvo užtikrintas nuoseklesnis požiūris priimant aplinką tausojančius pramoninių išmetamųjų teršalų standartus ir įgyvendinant jų stebėseną bei vykdymo užtikrinimą, o nukrypimai tarp valstybių narių palyginti nedideli. Pats GPGB informacinių dokumentų rengimo procesas negalėjo būti atkartotas valstybių narių atskirais panašaus poveikio veiksmais. Jei ES nesiimtų veiksmų, bent jau daugelyje valstybių narių būtų nustatyti ne tokie griežti aplinkosaugos standartai. Tai būtų lėmę didesnį bendrą išmetamų teršalų kiekį ir poveikį sveikatai ir aplinkai. Be to, jei būtų išsilaikiusi pradinė padėtis, kai aplinkos apsaugos reikalavimai buvo nenuoseklūs, ES vidaus rinka būtų likusi iškreipta ir galbūt dar labiau iškraipyta, t. y. pirmenybė būtų teikiama įrenginiams, kuriuos naudojant nereikia investuoti į aplinką tausojančias technologijas. PIT direktyvos GPGB sistema bent iš dalies lėmė, kad veiksmų ėmėsi kitos pasaulio šalys, taip pat ja pasinaudota rengiant ne vieną daugiašalį aplinkosaugos susitarimą. PIT direktyvoje gerai atsižvelgiama subsidiarumo ir proporcingumo principus, valstybių narių ir ES įsipareigojimai bei jų tarpusavio sąveika yra tinkami.

6 Išvados

2017 m. paskelbus pirmąją įgyvendinimo ataskaitą, dabartinėje ataskaitoje pateikiama antroji Komisijos PIT direktyvos įgyvendinimo padėties apžvalga. Komisija, remdamasi 2013–2018 m. valstybių narių pateiktais duomenimis, daro tam tikras išvadas, kurios iš esmės atitinka 2020 m. PIT direktyvos vertinimo išvadas:

- Baigė galioti kelios ribotos trukmės PIT direktyvos nuostatos, pagal kurias dideliems KDĮ buvo taikomos išimtys (32 ir 34 straipsniai), o kitos netrukus baigs galioti (33 ir 35 straipsniai). Kadangi dideli KDĮ yra pagrindinis teršalų išmetimo, ypač į orą, šaltinis, Komisija nuosekliai stebi padėtį pasibaigus tokių leidžiančių nukrypti nuostatų taikymo laikotarpiui, kad patikrintų, ar atitinkami KDĮ laikosi taikomų išmetamųjų teršalų ribinių verčių.

- Vis dar kyla įgyvendinimo sunkumų, pavyzdžiui, susijusių su pradinės būklės ataskaitų pateikimu. Komisija jau keletą metų teikia paramą valstybių narių kompetentingoms institucijoms: tokie sunkumai rodo, kad reikalinga nuolatinė parama ir komunikacija.

- Nors leidimų dokumentai yra prieinami visuomenei daugelyje valstybių narių, dar daug ką galima tobulinti, įskaitant techninius klausimus (prieinamumas internetu, dokumentų formatas / aiškumas ir kalba), galimybė lengvai rasti dokumentus (ypač tais atvejais, kai jie nėra tvarkomi nacionaliniu lygmeniu)), galimybė susipažinti su apsilankymų vietoje ataskaitomis ir stebėsenos duomenimis. Šis klausimas taip pat nagrinėjamas peržiūrint PIT direktyvą.

- Nauja ES registro ataskaitų teikimo sistema labai supaprastino ataskaitų teikimą ir pagerino ataskaitų išsamumą bei nuoseklumą. Tačiau atlikus vertinimą reikės spręsti kai kuriuos ataskaitų teikimo klausimus, pvz., dėl informacijos apie leidimus, leidimų atnaujinimo, leidžiančių nukrypti nuostatų.

Ateinančiais metais Komisija toliau gerins ataskaitų teikimo kokybę ir sieks pažangos įvairiose darbo srityse: tolesnė parama PIT direktyvos įgyvendinimui ir atitikties vertinimui.

Komisija toliau analizuos nustatytus reikšmingus atvejus, kai PIT direktyvos nuostatos nebuvo įgyvendintos. Jei bus padaryta išvada, kad taip atsitiko dėl sisteminių PIT direktyvos pažeidimų, Komisija imsis atitinkamų vykdymo užtikrinimo veiksmų.

Galiausiai Komisija yra įsipareigojusi peržiūrėti PIT direktyvą, kad ji taptų pagrindine teisine priemone, kuria būtų prisidedama prie ES pramonės pertvarkos, kad ES galėtų pasiekti Europos žaliojo kurso tikslus.